

*Turksvye behoort tot die genus **Opuntia** wat ongeveer 160 spesies insluit. Soos in alle goeie families is daar ook hier 'n paar ongure karakters. Onder hulle tel Litjieskaktus, Imbrikaatkaktus, en baie ander indringers. Die botaniese naam van die turksvye is **Opuntia ficus-indica** terwyl die bloublad of beesturksvy as **Opuntia robusta** bekend staan.*

Dr Herman Fouché
Landbounavorsingsraad,
DPI, Bloemfontein.
fouchehj@ufs.ac.za

TURKSVYE

DIE VERGETE STAATMAKER.

Hierdie interessante plant (die doring tipe), met sy oorsprong in Mexiko, het 'n lang en roemryke geskiedenis. Dit is bekend dat turksvyblaaie deur die Spaanse ontdekkingsreisigers in die 1700's as groente op skepe gebruik is en so deur die hele wêreld versprei is. In ongeveer 1750 het 'n boer (Van der Berg) twee blaaie uit die Kaap gebring en op sy plaas Buffelshoek in die distrik Graaff-Reinet geplant.

Daar is ook aanduidings dat 'n boer (De Bruyn) van Bruintjieshoogte, tussen Pearston en Somerset-Oos turksvye verbou het en dat alkohol in die Camdeboo en omstreke gestook is. Gedurende die 1850's het hoofman Sekwati doring turksvye as 'n vesting om Thaba Mosego geplant. Dit is ook in Sekukhuneland gedurende die Swazi inval (1874) as vestings om krale gebruik.

Gedurende die vroeë 1860's het die eerste boere begin kla dat turksvye die wêreld so ingeneem het dat dit skaapboerdery benadeel het en in 1874 het Henry Bolus turksvye as die grootste plaag tussen die Suur- en Sneeuberge beskryf.

Hierdie tipe turksvy het nes hulle voorsate so baie dorings gehad dat vee nie die plante kon benut nie en sodoende het dit al verder versprei. Groot koste is aangegaan om die plant te beheer en twee insekte vir die biologiese beheer daarvan, naamlik cochenille (cochineal) (1913) en die turksvyvlieg (cactoblastis) (1924) is ingevoer. Die gewildheid van hierdie wonder plant was skerp aan die afneem. Dit is dan ook die rede waarom turksvye onder die onkruidwet as verbode plant gelys is. Daar bestaan vandag nog verwarring met die toepassing van die wet.

Die wet bepaal dat *Opuntia ficus-indica* as verklaarde onkruid gelys is met die uitsondering van die doringlose tipes.

In ongeveer 1914 is die sogenaamde doringlose turksvye (ook *Opuntia ficus-indica*) wat deur Luther Burbank (Kalifornië, VSA) ontwikkel is, op groot skaal op die navorsingstasie Grootfontein (Middelburg, Kaap) aangeplant. Gedurende die periode is daar 21 tipes geëvalueer. Hierdie versameling is uniek en Suid-Afrika is van die min lande waar hierdie tipes nog beskikbaar is.

Turksvye is ook een van die mees veelsydige gewasse. Behalwe dat die gewas vir vrugte en voer gebruik kan word, is daar ook baie ander gebruike. In die Suid-Amerikaanse lande en Mexiko word die kladodes (blaaie) gebruik as voedsel vir die mens (nopalitos). Turksvye word in farmaseutiese en kosmetiese produkte gebruik, soos byvoorbeeld vir

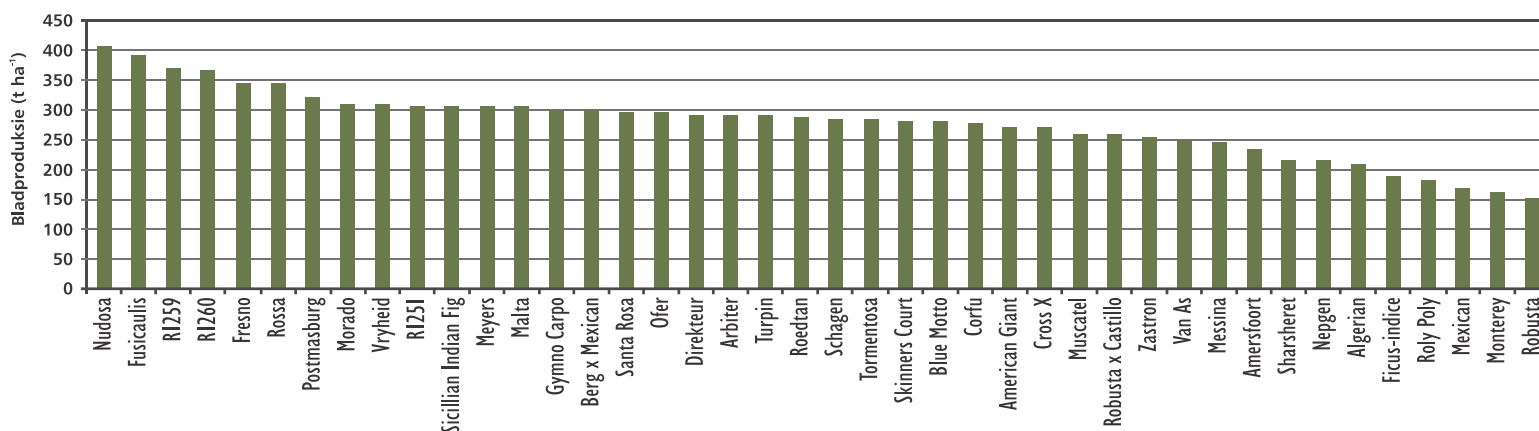
sepe. Pitolie word gepers. Karmynsuur, 'n rooi kleurstof, word uit cochenille verkry. Verder word sappe ook van turksvye geproduseer.

Die eerste navorsing wat gedoen is, het hoofsaaklik gekonsentreer op die gebruik as diere-voeding en dan meer spesifiek droogte-voeding. Dit is ook hier waar die bekende Gerhard de Kock 'n groot bydrae gemaak het.

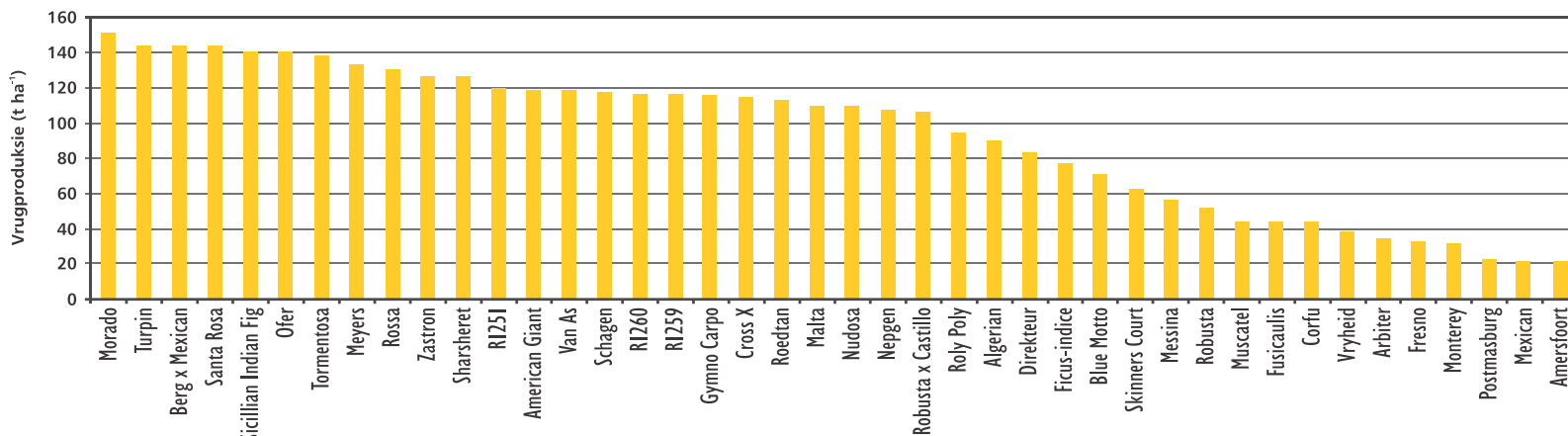
Die gewas is in die veld onder ekstensiewe toestande aangeplant. Dit was hoofsaaklik die bloubladtipes of die sogenaamde beesturksvy wat cocheneal weerstandig is, wat aangeplant is. In die onlangse agronomiese evaluasies (van 42 kultivars) is gevind dat daar van die sogenaamde groenbladtipes 'n baie hoër produksie-potensiaal in terme van voer- en vrugproduksie gehad het.

Turksvye is ook een van die mees veelsydige gewasse. Behalwe dat die gewas vir vrugte en voer gebruik kan word, is daar ook baie ander gebruike.

Die kummulatiewe bladproduksie vir 10 jaar

Die kummulatiewe vrugproduksie vir 10 jaar

Die huidige droogte het veroorsaak dat daar 'n hernude belangstelling in die gewas ontstaan het. Die voordele vir die aanplant van turksyve is:

1. Dit is eerstens droogtebestand en kan dus steeds voer produseer onder baie droë omstandighede.
2. Dit het 'n unieke vlak wortel- en fisiologiese stelsel wat klein hoeveelhede water effektief kan benut. Die sogenaamde reënwortels ontwikkel binne ure na 'n reën bui en kan dus klein hoeveelhede water effektief benut wat andersins verlore sou gaan.
3. Dit is verder 'n uitstekende voerbank waar vars blaai vir lank aan die plant gehou kan word, gesny en dan gevoer kan word of selfs as meel in voermengsels ingewerk kan word. Turksyve kan selfs in normale jare as voer gebruik word om sodoende die veld gedurende die winter en lentemaande aan te vul. Onthou skoon turksyve is 'n onderhouds- en nie 'n produksierantsoen nie.

4. Turksyve reageer baie gunstig op bemesting en drupbesproeiing. Produksies kan twee of drievoudig verhoog word na gelang van die bestuur wat die plantasie ontvang.
5. Daar kan maklik tussen vrug- en voerproduksie gewissel word na gelang van die behoefte. Hier word 'n dubbeldoel kultivar soos Morado aanbeveel.

Beginsels in die verbouing van turksyve.

1. Dit is belangrik dat die regte kultivar keuse gemaak word. Vir voerproduksie word Morado, Gymno Carpo, Fusicaulis, R1259, R1260 en Fresno aanbeveel. Dit is belangrik dat siektevrye blaai van betroubare verskaffers verkry word.
2. Plant eerder kleiner oppervlaktes aan wat goed bestuur word, deur middel van onkruidbeheer, bemesting, snoei en siektebeheer. Daar kan later uitgebrei word soos behoefte en vaardighede uitbrei.

3. Siektebeheer van cochenille en die turksyvvlieg is dié bepalende faktor vir sukses. Minder as die helfte van nuwe aanplantings oorleef die eerste paar jaar. Dit is derhalwe noodsaaklik dat skoon materiaal verkry word en verkieslik self ook met 'n insekdoder gewas word voor aanplanting. Turksyve word in die winter gesnoei en dit is ook gedurende die tyd dat blaai beskikbaar raak vir aanplanting.
4. Onthou dat die opbrengspotensiaal gekoppel is aan kultivar keuse, kwaliteit van die genetiese materiaal, plantdigtheid en klimaat. ■

Gekerfde turksyve op droograkke

Vrugproduksie van Zastron kultivar

'n Voorbeeld van 'n goed bestuurde boord